

Asia: VN/30511/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnot

Yleiset huomiot

Akavan Erityisalat vastustaa ns. vientimallin kirjaamista lakiin. Jos maan hallitus kuitenkin vie esityksensä eduskunnalle, hallituksen esitykseen tulee saada kirjatuksi mahdollisuuksia poiketa lain vientimallista valtakunnansovittelijan, sovittelulautakuntien ja sopimusosapuolten kesken erilaisin ja vaihtoehtoisin keinoin, silloin kun tähän on perustelua syytä.

Vientimallin vastustaminen ja tarve poiketa lakimallista perustuu:

1. Suurin osa palkansaajajärjestöistä vastustaa vientimallia. Suomalaiseen työ- ja sosiaaliturvalainsäädäntöön ei tule viedä pakolla läpi ilman keskeisten työmarkkinatoimijoiden keskinäistä sopimusta. Tämä vielä korostuu, kun lakiesitys koskettaa nimenomaan sopimista ja sovinnontekoa työriitatilanteissa. Muutoksia ei tule tehdä ennen kuin niistä syntyy riittävä sopu kolmikantaisesti.
2. Länsimainen työmarkkinamalli perustuu pitkälti vapaalle palkkojen muodostumiselle ja palkoista sopimiselle. Esitys vie pohjaa sopimusvapaudelta rajoittaessaan voimakkaasti valtakunnansovittelijan toimivaltaa ja samalla tulevia sovintoesityksiä. Palkansaajien neuvotteluasema heikkenee välittömästi, kun työnantajaosapuoli tietää, etteivät palkansaajat kykene todellisuudessa viemään vaatimuksiaan loppuun saakka ja esimerkiksi yli vientimallin. Työnantajalla ei tällöin ole lähtökohtaisesti tarvetta sopia paremmasta. Esitys heikentää ammattiliittojen sopimisedellytyksiä ja onnistumisen mahdollisuuksia työehtosopimustoiminnassa.
3. Esitys ei sisällä riittäviä poikkeusmahdollisuuksia, joilla turvataan riittävästi alakohtaisia mahdollisuuksia korjata palkkausta. Esimerkiksi korkeasti koulutetut naisvaltaiset alat julkisella sektorilla, museoalalla ja taiteen ja kulttuurin kentällä eivät koskaan onnistuisi vientimallissa kuromaan kiinni palkkojensa jälkeenjääneisyyttä. Tämä vaikuttaisi merkittävästi alojen veto- ja pitovoimaan.

4. Esitys heikentää välillisesti ammattiliittojen järjestäytymistä ja asemaa työmarkkinoilla entisestään, kun sopimisen edellytykset ja mahdollisuudet ajaa jäsenistölle parempia palkkoja ja työsuhteen ehtoja rajautuvat viennin malliin ja kustannustasoon. Ammattiliitot luovat työllään yhteiskuntaan vakautta ja ammattiliittojen ja työnantajien yhteistyöstä hyötyy koko Suomi. On kaikkien etu, että ammattiliittojen asemaa työmarkkinoilla ei heikennetä.

5. Lakiesitys on teknisiltä määritelmiltään ja yleisluonteisuudessaan erittäin tulkinnallinen, vaikealukuinen ja soveltajaa haastava. Lakiesitys pyrkii säättämään perustelujen kautta, kun itse asiaa ei ole mahdollista päteväällä tavalla, perustuslakia ja kansainvälisiä sopimuksia rikkomatta kirjata lakitekstiin. Lakiteknisesti heikkotasoisista lainsäädäntöä ei tulisi säätää ja sillä muuttaa toimivaa lainsäädäntöä.

6. Lakiesityksen keskeinen perustelu vientimallille on sen kansantaloudellinen etu lopulta myös työntekijäpuolelle ja julkiselle sektorille. Väitettä ei ole avattu riittävästi eikä uskottavasti, mistä nämä edut muodostuvat. Voivatko yksittäiset alat aiheuttaa palkkainflaation koko yhteiskuntaan? Tuleeko julkisen sektorin palkkojen aina asettua yksityisen sektorin alapuolelle, vaikka julkisen sektorin aloilla tarvitaan tuottavuutta, ratkaisuja työvoimapulaan ja osaavaa korkeakoulutettua työvoimaa?

Nykytila ja sen arviointi

-

Yleisperustelut luvut 3–6

-

Pykälät ja säännöskohtaiset perustelut

1 § *Lain tarkoitus ja soveltamisala*

-

3 § *Valtakunnansovittelijan tehtävät*

-

11 § *Sovinnon aikaansaaminen*

-

13 § *Sovintoehdotus ja sovittelun keskeyttäminen*

-

5 §

-

6 §

-

Joutsenniemi Anna-Kaarina
Akavan Erityisalat

Poutanen Amalia
Akavan Erityisalat AE ry